

ULebo uhlunga uKaputeyini u-Asnath Mahapa mayelana nemagazini wakhe wesikolo. Uthabile ukuhlungana nomma wokuthoma eSewula Afrika omtjhayeli wesiphaphamtjhini.

“Lotjha Kaputeyini Mahapa! Siyakwamukela kilokhu kuhlungwa kwethu,” kutjho uLebo.

“Lotjha begodu ngiyathokoza. Ngibawa ungibize Asnath,” kutjho u-Asnath.

“Ngibawa ungitjele ngepilo yakho nawusesemncani,” kutjho uLebo.

“Ngabelethwa ngomnyaka we-1979 eLimpopo eSewula Afrika.

Lapha sihlala khona kwabe kunganaampompi namkha igezi. Sabe sifunda ngeenkesi,” kuphendula u-Asnath.

“Wathoma nini ukuba nekareko leemphamtjhini nokuzitjhayela?” kubuza uLebo.

“Lokha nangineminyaka eli-13 ngathoma ukuba nekareko leemphamtjhini.

Esikolweni ngathoma ukufunda abomagazini ngokutjhayela iimphamtjhini. Kwabe sengithomile njalo,” kukhumbula u-Asnath.

“Alo ithando lokutjhayela leli lakhula njani?” kubuza uLebo atlola amanothi.

“Benginande ngizibuza ukobana iimphaphamtjhini ezikulu zihlala njani emmoyeni!

Ngangifuna ukwazi okunengi ngokuthi iimphaphamtjhini ziphapha njani,” kuphendula u-Asnath.

Umbuzo kaLebo olandelako uthi, “Ngiziphi iimfundo ekufanele sizifunde ukobana sibe batjhayeli beemphamtjhini?”

U-Asnath uyahlathulula bona iMathemathiksi neSayensi kuziimfundo eziqakathekileko.

“Wenza godu nama-iri amanengi uzijayeza ukuphapha ngaphambi kobana uthole ilayisensi yokutjhayela isiphaphamtjhini,” utjho angezelela.

ULebo ubuza okunengi mayelana nokufundela ukuba mtjhayeli wesiphaphamtjhini.

U-Asnath uyaphendula, uthi, "Ukuba mtjhayeli wesiphaphamtjhini, kufanele wazi kuhle iinomboro nokuzibala.

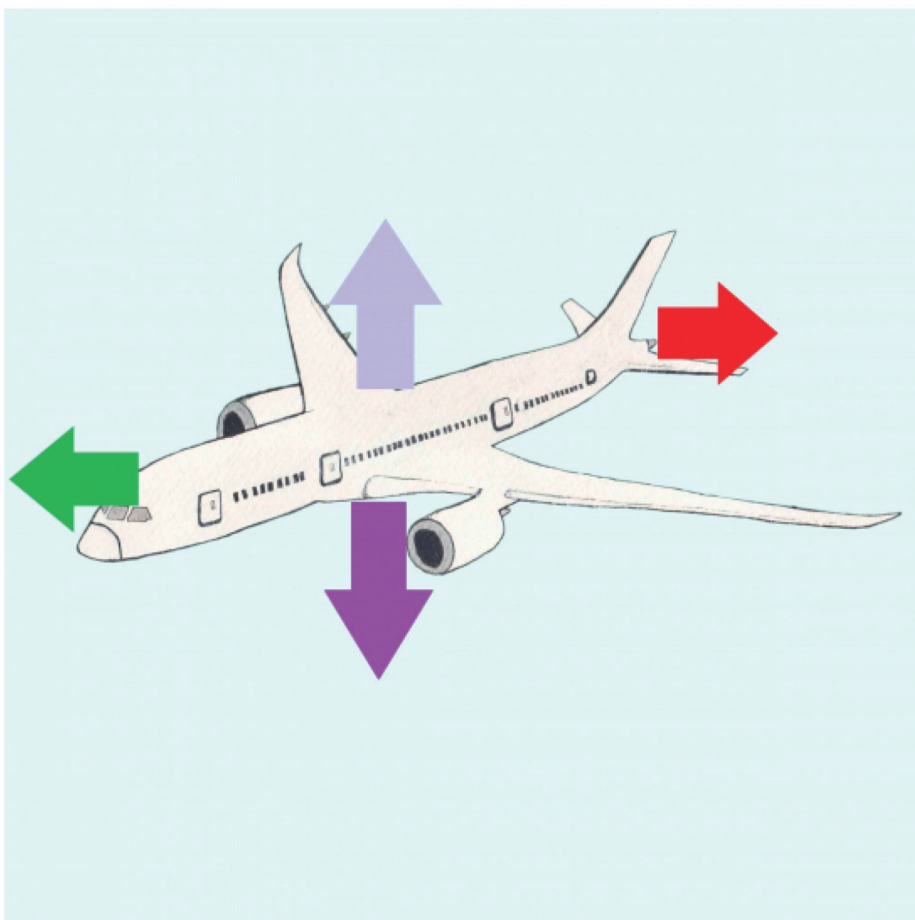
Ukufundela ubuNjiniyera kukufundisa ngokuthi zisebenza njani iimphaphamtjhini. UbuNjiniyera bukhambisana neSayensi neMathemathiksi."

“Yo! Alo wazizwa njani nawuphaphisa isiphaphamtjhini sakho sokuthoma?” kutjho uLebo.

U-Asnath uphendula uthi, “Bababe! Ihlokwami yabe ihlangahlangene begodu ngizizwa ngifuna ukuhlanza. Kodwana akhange ngibuyele emva.

Njenganje, ngiphaphela eenarheni ezihlukeneko, begodu ngifunda namasiko ahlukkeneko.”

“Kutjho bona kumnandi khulu lokho! “Ungangitjela ngokuthi ziphapha njani iimphaphamtjhini?”

U-Asnath uhlathulula uthi, “Ummoya okhamba hlangana namaphiko ubumba amandla asunduza isiphaphamtjhini siye phambili.

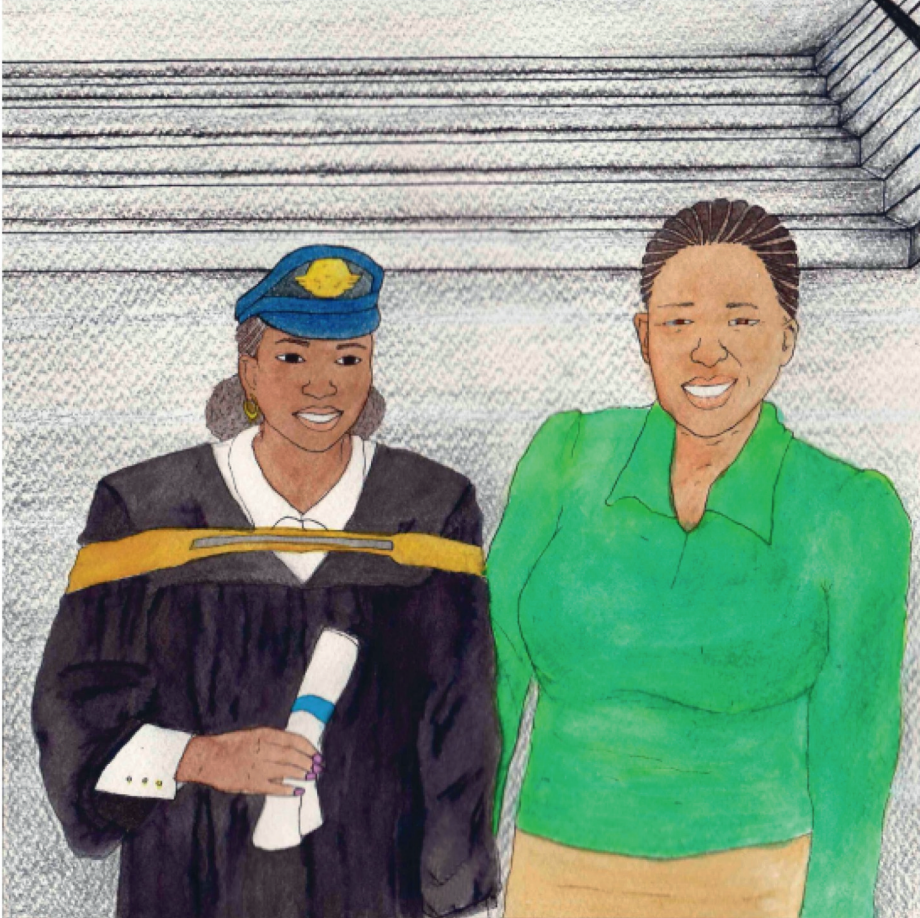
Amandla asuka enjinini atjhovela isiphaphamtjhini phambili.”

“Kuyakarisa lokho,” kutjho uLebo. “Alo waba nabo ubudisi ekutheni ube mtjhayeli wesiphaphamtjhini?”

“Iye khona iintjhijilo zinengi! Ngatjelwa bona ngimfitjhani khulu. Okhunye godu kwathiwa iziqu zami azakaneli.

Nokobana ukutjhayela iimphaphamtjhii akusiwo umsebenzi wabantu bengubo.”

ULebo uyabuza uthi, “Alo wayirarulula njani imiraro leyo?”

“Ngalwa ukobana ngitjhugulule umthetho omayelana nobude bomuntu otjhayela isiphaphamtjhini. Ngabuyela esikolweni esifundisa ukutjhayela ngazuzwa amamaksi aphezulu.

Ngangifuna ukubatjengisa bona abantu bengubo bangawenza umsebenzi lo!” kuphendula u-Asnath.

ULebo uvuma ngehloko begodu u-Asnath uragela phambili, “Ngafunda bona nawenza ngokunqopha entweni angeze wabhalelwa.

Ngafunda ukungalaleli muntu othi angeze ngakghona ukukwenza. Begodu nokobana abomma banga enye neny into engenziwa madoda.”

ULebo uthi, “Liqiniso lelo!”

“Yini ozikhakhazisa ngayo khulu?” kubuza uLebo.

“Ngabe ngineminyaka amatjhumi amabili kwaphela nangiphumelela ekubeni mtjhayeli wesiphaphamtjhini wokuthoma ongumma eSewula Afrika.

Ngabe ngiyingcenywe yesiphaphamtjhini sokuthoma esaphaphiswa siqhema sabomma. Ngiyakuthanda ukukhuthaza abantazana ukobana bafunde iSayensi.”

ULebo uphetha ngokuthi, “Ngebhadi isikhathi sethu sesiphelile, ngiyathokoza ukuba nawe.

Usitjengisile bona umuntu nakanqophako entweni begodu asebenze ngamandla, angaphapha atjhinge phezulu!”

U-Asnath uyamomotheka uthi, “Ngiyathokoza Lebo. Kube lithabo elikhulu ukobana ngikhulume nawe!”

—Imibuzo

1. Bobani abantu abasendatjaneni le begodu bakhuluma ngani?
2. Kubayini uLebo ahlukwa?
3. Khuyini eyenza u-Asnath afune ukuba mtjhayeli wesiphaphamtjhini?
4. Dweba isiphaphamtjhini wena ungaphakathi umtjhayeli waso.

—Iincwadi eziselungelungeni leli

- U-Andile Mji
- U-Asnath Mahapa
- UBongani Mayosi
- UCharlotte Maxeke
- UMmantsane Moche Diale
- UMulalo Doyoyo
- UTebello Nyokong
- UTshilidzi Marwala

Indatjana le yatlhanywa begodu yatlolwa ngelimi
leSepedi, njengengcenywe yephrojekthi yeZenex
Ulwazi Lwethu ye-2020 yeencwadi ezingafundwa.